

**Informace o rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci
Manoussakis a spol. proti Řecku ze dne 26. září 1996**

Dne 26. září 1996 vyhlásil předseda Evropského soudu pro lidská práva v Paláci lidských práv ve Štrasburku rozsudek ve věci Manoussakis a další proti Řecku.1)

-----
1) Úplné znění rozsudku je publikováno ve Sbírce rozsudků a rozhodnutí Soudu, 1996.

Soud rozhodoval v senátu složeném z následujících soudců:

R. Bernhardt, předseda senátu (Německo),
R. Macdonald (Lichtenštejnsko),
N. Valticos (Řecko),
S. K. Martens (Nizozemí),
A. N. Loizou (Kypr),
John Freeland (Spojené království),
L. Wildhaber (Švýcarsko),
D. Gotchev (Bulharsko),
P. Küris (Litva).

Stěžovatelé, T. Manoussakis, C. Makridakis, K. Baxevanis a V. Hadjakis, jsou řeckými státními příslušníky. Všichni jsou svědci Jehovovi a bydlí na Krétě.

30. 3. 1983 T. Manoussakis najal v Heraklionu sál; v nájemní smlouvě bylo uvedeno, že místnost bude využívána "ke všem typům shromáždění, svatbám, atd. svědků Jehovových".

28. 6. 1983 stěžovatelé podali ministerstvu pro školství a náboženské otázky žádost o povolení používat sál k bohoslužbám. Ministr je mezi 25. 11. 1983 a 10. 12. 1984 pětikrát informoval, že žádost je stále zkoumána (dodnes není vyřízena).

3. 3. 1986 státní zastupitelství v Heraklionu na základě čl. 1 řeckého zákona č. 1363/1938 zahájilo proti stěžovatelům trestní stíhání s odůvodněním, že "uvedli do provozu bohoslužebné místo pro náboženská shromažďování a obřady (...) svědků Jehovových bez povolení uznávaných církevních autorit a ministerstva pro školství a náboženské otázky.

6. 10. 1987 soud prvního stupně v Heraklionu obžalované osvobodil s tím, že "shromažďování stoupenců jakékoli víry, pokud nedochází k aktům proselytismu, je svobodou, která nepodléhá povolení". Státní zastupitelství se proti rozsudku odvolalo. V odvolacím řízení, 15. 2. 1992, byl každý z obžalovaných odsouzen k tříměsíčnímu vězení, nahraditelnému peněžitým trestem ve výši

400 řeckých drachem, a pokutě 20 000 drachem.

5. 3. 1990 stěžovatelé podali řeckému Kasačnímu soudu stížnost pro porušení zákona.

Namítali, že ustanovení čl. 1 zákona č. 1363/1938, zejména povinnost žádat povolení pro otevření bohoslužebního místa, jsou v rozporu s řeckou Ústavou a čl. 9 a 11 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Kasační soud 19. 3. 1991 stížnost zamítl.

7. 8. 1991 T. Manoussakis a spol. podali stížnost Evropské komisi pro lidská práva. Uvedli v ní, že Řecko porušilo čl. 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11 a 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a rovněž čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

Komise 10. 10. 1994 stížnost přijala, pokud jde o čl. 9; ve zbytku ji označila za nepřípustnou. 25. 5. 1995 dospěla jednomyslně k závěru, že čl. 9 Úmluvy byl porušen, a předala stížnost Evropskému soudu pro lidská práva.

Řecká vláda podala Soudu předběžnou námitku, v níž se dožadovala zamítnutí stížnosti s tím, že stěžovatelé nevyčerpali všechny vnitrostátní právní prostředky nápravy (čl. 26 Úmluvy2):

-----
2) Čl. 26 Úmluvy zní: "Komise může posuzovat věc až po vyčerpání všech vnitrostátních právních prostředků nápravy podle všeobecně uznávaných pravidel mezinárodního práva ve lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy bylo přijato konečné rozhodnutí."
-----

podle jejího tvrzení mohli mlčení ministra pro školství a náboženské otázky k jejich věci napadnout před Nejvyšším správním soudem.

Evropský soud k tomu poznamenává, že ve své stížnosti Kasačnímu soudu se stěžovatelé odvolají výhradně na neslučitelnost čl. 1 zákona č. 1363/1938, na jehož základě byli odsouzeni, s řeckou Ústavou a Evropskou úmluvou. Kasační soud stížnost zamítl s odůvodněním, že soud v Heraklionu ustanovení obou právních dokumentů aplikoval správně. Stěžovatelé tím podle Evropského soudu vyčerpali vnitrostátní prostředky nápravy, pokud jde o jejich odsouzení; Soud proto předběžnou námitku vlády zamítá.

Čl. 9. Úmluvy zní:

"1. Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání; toto právo zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení, jakož i svobodu projevat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním, prováděním náboženských úkonů a zachováváním obřadů.

2. Svoboda projevovat náboženské vyznání nebo přesvědčení může podléhat jen omezením, která jsou stanovena zákony a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných."

Evropský soud interpretuje odsouzení stěžovatelů na základě zákona č. 1363/1938 soudem v Heraklionu jako zásah do jejich práva "projevovat (...) náboženské vyznání (...) bohoslužbou (...) a zachováváním obřadů". Musel tedy posoudit, zda tento zásah byl v souladu s odst. 2 čl. 9. Úmluvy.

Soud uznává právo států kontrolovat, zda hnutí nebo sdružení s údajně náboženskými cíli neprovozují činnost pro společnost škodlivou. V této souvislosti konstatuje, že víra svědků Jehovových patří podle řeckého právního řádu mezi "uznaná náboženství". Avšak vzhledem k okolnostem případu se Soud domnívá, že z pohledu čl. 9 odst. 2 Úmluvy zásah řeckých úřadů sledoval oprávněný cíl: ochranu veřejného pořádku. Zbývá tedy rozhodnout, zda byl tento zásah "nezbytný v demokratické společnosti".

Soud poznamenává, že zákon č. 1363/1938 umožňuje hluboké zásahy politických, administrativních a církevních úřadů do výkonu svobody vyznání; ministr pro školství a náboženské otázky je mj. zmocněn posoudit existenci "skutečné potřeby" náboženského společenství zříditi bohoslužebné místo.

Právo na svobodu náboženského vyznání, tak jak ho přiznává Úmluva, vylučuje jakékoli posuzování, z strany státu, oprávněnosti náboženské víry nebo způsobu jejího vyjádření. Soud je toho názoru, že systém vydávání povolení v podobě, v jaké je zakotven v zákonu č. 1363/1938, není v souladu s čl. 9 Úmluvy.

Ze spisu, jakož i z dalších podobných případů citovaných stěžovateli a nepopíranými vládou, vyplývá, že v Řecku existuje jasná tendence, ze strany státu a církevních úřadů, využívat potenciálních možností zákona č. 1363/1938 k uvalení velmi přísných nebo dokonce prohibičních podmínek na výkon některých neortodoxních náboženství, především svědků Jehovových.

V daném případě Soud dospěl k názoru, že odsouzení stěžovatelů zasahuje svobodu náboženského vyznání tak přímo, že nemůže být považováno za zásah přiměřený sledovaným cílům ani za zásah nezbytný v demokratické společnosti: čl. 9 Úmluvy byl porušen.

Stěžovatelé na základě čl. 50 Úmluvy 3) požádali Soud

-----
3) Čl. 50 Úmluvy zní: "Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění."
-----

o poskytnutí spravedlivého zadostiučinění ve výši 6 000 000 drachem (GRD) za utrpěnou morální újmu. Dále požádali o proplacení soudních výloh ve výši 4 030 100 GRD.

Soud rozhodl jednomyslně, že

- 1) předběžná námitka vlády se zamítá,
- 2) čl. 9 Úmluvy byl porušen,
- 3) tento rozsudek sám o sobě představuje dostatečné spravedlivé zadostiučinění za utrpěnou morální újmu,
- 4) žalovaný stát musí stěžovatelům do tří měsíců vyplatit 4 030 100 GRD za soudní výlohy.

K rozsudku bylo připojeno doplňující souhlasné stanovisko soudce S. K. Martense.

Zpracoval a přeložil JUDr. Karel Jungwiert